

A MAGYAR KIRÁLYI FÖLDMŪVELÉSÜGYI MINISZTERIUM KIADÁSA

RÁDIÓS GAZDASÁGI ELŐADÁSOK

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

ELNÖK: MAYER KÁROLY DR.
HELYETTES ELNÖK: BUDAY BARNÁ

TAGOK:

GROFFITS GÁBOR SZÉKÁCS ELEMÉR
GULACSY SÁNDOR DR. WELLMANN OSZKÁR DR.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

CZVETKOVITS FERENC DR.

SEGÉDSZERKESZTŐ:

SUHAYDA TIBOR

SZERKESZTŐSÉG:

BUDAPEST, V., KOSSUTH LAJOS-TÉR 11. SZ., H. 209.

IX. ÉVF.

A. SOROZAT
6. SZÁM

1936.

OLVASD EL, ŐRIZD MEG ÉS GYŪJTSD KÖNYVTÁRBA!

Az idei termelési szerződések és a gazdák

írta:

Balogh Vilmos dr.

min. o.-tanácsos

A Szarvasi M. Kir. Középfokú Gazdasági Tanintézet

a m. kir. földművelésügyi minisztérium **egyetlen** középfokú gazdasági tanintézete gazdák, birtokosok és bérlők négy középiskolát végzett fiatal — és általában az **önálló** gazdálkodásra készülő ifjak — számára. Modern tanintézet, kitűnő, olcsó konviktus. **500 kat. holdas tangazdaság.** Elméleti és gyakorlati alapos kiképzés, testnevelés, sport. **Katonai szolgálatnál karpaszományos jog.** Végzett növendékei a m. kir. gazdasági akadémiákra és a m. kir. műszaki és gazdaságtudományi egyetem mezőgazdasági osztályára beiratkozhatnak.

Részletes tájékoztatót küld **a tanintézet igazgatósága.**

Tájékoztató

a „Rádiós Gazdasági Előadások“ füzeteinek megszerzésére.

Előadásaink *legtöbbje* megjelenik nyomtatott füzet alakjában. A füzetek rendszeres megküldésére *előfizetni nem lehet*, megszerzésükre azonban több mód van:

I. Akik csak *egyes előadások* iránt érdeklődnek, *szerkesztőségünkhöz* forduljanak. A szerkesztőségénél egyes füzetek darabonként 10 fillérért kaphatók. Legalább 10 füzetnek *egyszerre* történő megvétele vagy megrendelése esetén a füzetek darabonkénti ára 5 fillér. Vidéki megrendelők a füzetek árát — megrendelésükkel együtt — postabélyegben küldhetik be. Egy füzetet a legcélszerűbb válaszos levelezőlappal megrendelni, a válaszlapot a füzet ára fejében üresen hagyva. A portókölségre nem kell külön bélyeget beküldeni. A kívánt füzetet az előadás megtartása után célszerű *mielőbb* megrendelni, mert a füzetek rendszerint hamar elfogynak.

II. Azok számára, akik az előadások *teljes sorozatát* kívánják megszerezni, két mód áll rendelkezésre:

1. *Előfizetés* egy olyan *szaklapra (újságra)*, amely a kívánt rádiós gazdasági előadások sorozatát rendszeresen, díjtalanul mellékel. Tájékoztatásul megjegyezzük, hogy egy-egy lap az előadásoknak csupán egyik felét mellékel, mégpedig vagy az „A“, vagy a „B“ sorozatú füzeteket. Az egymásután következő előadások közül ugyanis felváltva az egyik előadás az „A“ sorozatba, az utána következő pedig a „B“ sorozatba kerül.

2. Megszerezhetők azonban a kinyomatott előadások évfolyamonként kötetekbe összefoglalva is, természetesen csak a naptári év végével. Egy-egy évfolyam 2 kötetben — „A“ és „B“ sorozat — jelenik meg. A kötetek a M. Kir. Földművelésügyi Minisztérium könyvtáránál (Budapest, V., Kossuth Lajos-tér 11.) kaphatók darabonként 1-50 pengőért. Legalább 4 kötetnek *egyszerre* történő megrendelése esetén pedig kedvezményes áron, darabonként 1 pengőért. A kötetek az illető évben tartott tanfolyamszerű előadásorozatok valamelyikének anyagát is tartalmazzák. (Így az 1935. évi „A“ kötet az *okszéri takarmányozás rádiótanfolyam* anyagát, az 1935. évi „B“ kötet pedig a *baromjitenyésztési rádiótanfolyam* anyagát tartalmazza.)

Egyéb tudnivalók!

1. Az egyes évfolyamok összegyűjtött füzetelhez *beköltési táblák a „Patria“ R.-T.-nél* (Budapest, IX., Üllői-út 25.) kaphatók, darabonként 80 fillérért.

2. A „Rádiós gazdasági előadások“ *régebbi kötetei* már teljesen elfogytak. Jelenleg csak az 1935. évi „A“ és „B“ kötet kapható.

3. *Egyes füzetek alakjában a régebbi évfolyamok előadásai csak igen hiányosan állnak rendelkezésre.* Teljes sorozatban már az 1936. évben megjelent füzetek sem kaphatók.

4. A *tanfolyamszerű előadásorozatok* (eddig a gyümölcsstermesztés, a talajművelés, a szőlőművelés, a baromjitenyésztés köréből tartottunk rádiótanfolyamot) nem tartoznak sem az „A“, sem a „B“ sorozatba. Ezek *külön könyvecskébe összefoglalva* jelentek meg a tanfolyamok befejeztével és szerkesztőségünknel 70—90 filléres darabonkénti áron: a *gyümölcsstermesztés (90 f)*, a *szőlőművelés (70 f)*, a *takarmányozás (80 f)*, a *baromjitenyésztés (80 f)* és a *talajművelés (70 f)* kaphatók.

A Rádiós Gazdasági Előadások Szerkesztősége

(Budapest, V., kerület, Kossuth Lajos-tér 11., II. em. 201.)

Telefon: 26-1-89.

Postatakarékpénztári osockszámia: 57.443.
„Növényvédelem, Rádiótanfolyam — Budapest.“

Az ideai termelési szerződések és a gazdák.

Írta: **Balogh Vilmos dr.** min. o.-tanácsos.

Kergetik a böjti szelek a tavaszi felhőket. A szakadozó felhők résein fokozódó erejével jelentkezik a tavaszi napsugár s áldó melegével betölt mindeneket. Növekedő buzgalommal ébreszti mély álmából a nagy természetet. Titokzatos hatalmával új életet indít . . .

Bölcs rendezés szerint ebben az évben korán kezdődött a nagy ébredés. A tavaszi munkák dandárján már túl vagyunk. A vetőmagvak eddig megkésés nélkül kerülhettek a földbe. Itt is, ott is dugdossák már fejüket kifelé az új vetések első hírnökei.

Közeledik a nagyhét, a húsvét : a feltámadás ünnepe. A zsendülő vetések láttán a gazda szíve és lelke megtelik jó reményekkel. Eddig a természet megtette a magáét. De mit hoz a jövő ? Ad-e a jó Isten kedvező időjárást ? Megkímél-e az elemi csapásoktól ? Jó termés esetén pedig lesz-e ára terményeinknek ? El lehet-e majd adni azt, amiből feleslegeink vannak ? Tudunk-e versenyezni külföldi országok olcsó áraival ? A szántás-vetéstől a termény betakarításáig, az egész év tengernyi fáradságáért és törődő munkájáért kaphat-e a gazda megfelelő ellenszolgáltatást ?

Ahány kérdés, annyi bizonytalanság. Pedig a termelés érdeke nagyon is megkívánná, hogy a sokféle bizonytalanság közül legalább is azt, ami emberi hatalomtól függ, csökkentjük.

A terményeink értékesítése és főként milyen áron való értékesítése körüli bizonytalanság kikapcsolására alkalmas eszköz kétségtelenül a *termelési szerződés*. Ha szerződéssel termelünk valamit, előre tudjuk, hogy az nem marad nyakunkon és még mielőtt a termelésbe kezdénk, számolhatunk az átvételi árral.

Könnyíti a termelést a szerződéses rendszer abban is, hogy a vetőanyagot rendszerint a termeltető adja. Legtöbb esetben hitelbe. Ezenfelül — megegyezés szerint és a termelés előhaladottságához képest — készpénzelőleget is ad megmunkálás céljaira, ami a mai viszonyok között — valljuk be őszintén — sok gazdának nagy segítség, éppen a legpénztelenebb időszakban. A termeltető megbízottai a termelési igény alatt tanáccsal és útbaigazítással is támogatják a gazdát.

Számot vetve röviden a szerződéses rendszer előnyeivel, vegyük számba azt is, hogy *mit lehet szerződéses alapon termelni*.

Általában megfigyelhetjük, hogy a szerződéses rendszer első-sorban olyan növények termelésénél szokásos, amelyek nagy töme-

güknél és viszonylag alacsony értéküknél fogva nehezen szállíthatók, sőt nagyobb távolságra egyáltalán nem is szállíthatók. Másodszor olyan növényeknél, melyek csak körülhatárolt, vagy éppen csak egyféle feldolgozás céljaira termelhetők. Hazánkban termelési szerződéssel szokásos termelni az ipari nyersanyag céljaira szolgáló növények közül mindazokat, melyeket *ipari növények*-nek szoktunk nevezni. Ezenkívül termelési szerződéses rendszer mellett történik legnagyobb részben a szántóföldi és a kerti növények vetőanyagának elszaporító termelése is. Az ilyenfajta vetőmagvak elszaporításánál a termelés kényes volta, a fajtatisztaság és egyéb szakszerűségi szempontok teszik célszerűvé — gyakran elkerülhetetlenné — a szerződéses termelés rendszerét.

Akár mennyire kívánatos is a szerződéses alapon való termelés, a gazdára előnyt csak akkor jelenthet, ha kielégítő termelési feltételekben állapodhatik meg. Két szerződő fél között *mindkét fél* érdekeit igazságosan és méltányosan kielégítő megállapodás csak abban az esetben jöhet létre, ha a termelő és a termeltető a szerződéskötés tekintetében egyenlő hatalmi helyzetben vannak.

Már pedig minden olyan esetben, amidőn kevés számú termeltető vállalattal sok száz termelő áll szemben, a területileg is széttagolt és egymás magatartásáról tájékozatlan gazdák, a kevés számú és egymásközt rendszerint meg is egyező vállalatokkal szemben egyenlőtlen, vagy hátrányos helyzetben vannak. Még fokozódik ez a hátrány és ezzel a termelő kiszolgáltatott helyzete, ha birtokának fekvése vagy más adottságok révén a szerződéskötésnél egyetlenegy átvevő vállalatra van utalva.

Ennek a hátrányos helyzetnek megszüntetése és a szerződő felek között egyenlő előfeltételeknek teremtése csak [*a gazdák*] *egyöntetű és szervezett fellépése* útján biztosítható.

Az egyöntetű fellépés csak oly módon biztosítható, ha az egy-egy ipari növény- vagy magféleiséget termelő gazdák összessége a termeltető vállalatok összességével egy-egy időnyire a szerződési feltételek tekintetében kollektív módon, azaz együttesen, állapodnak meg. Az ilyen természetű megállapodást — a kifejlődött gyakorlathoz képest — *érdekképviseleti megállapodás*-nak szokás nevezni.

Gazdaközönségünk körében az együttes fellépés szükségességének tudata az utolsó években rohamosan terjedt. E téren kétségtelenül haladás tapasztalható. A földművelésügyi kormányzatnak ily irányú kezdeményezései — a különböző gazdatársadalmi szervezetek támogatásával — gazdaközönségünk széles körében találtak meghallgatásra. Kétségtelen az is, hogy az elmúlt évek válsága, az általában alacsony árszínvonal is fokozta a termelők hajlandóságát az érdekképviseleti megállapodásos rendszerre való áttérés iránt.

Sajnálattal kell azonban egyidejűen megállapítanunk azt is, hogy a szerződni kívánó gazdák egy részénél — szerencsére csak kisebb részénél — *az egyöntetű fellépés fegyverzettsége még mindig hiányzik*.

Tájékozatlanság vagy nemtörődomség folytán aláírnak sokszor kedvezőtlenebb feltételű termelési szerződést, anélkül, hogy a kollektív, az együttes, megállapodás létrejöttét bevéárnák.

A folyó évre létrejött érdekképviselési megállapodásokat megelőző tárgyalások során a jobb feltételekért harcoló gazdabizottságok nem egyszer állottak szemben a gyárak olyan bizonyítékaival, amelyek szerint a gyárak a gazdabizottság által kívánt áraknál alacsonyabb árak és kedvezőtlenebb feltételek mellett is szerződéseket kötöttek egyes termelőkkel. Az olyan gazda pedig, aki nem várja be az érdekképviselési megállapodást és annak közhírré tételét, elsősorban saját magának okoz kárt és emellett sérti gazdatársainak érdekeit is.

A termelési szerződést kötni kívánó gazdának sohasem szabad szem elöl tévesztenie azt, hogy az érdekei védelmében tárgyaló gazdabizottságok komoly eredményt csak úgy érhetnek el, *ha minden egyes termelő fegyelmezetten áll mellettük*. Ilyenkor a termeltető vállalatok ténylegesen tapasztalják, hogy a közös megállapodás létrejöttéig szerződést kötni egyetlen gazdával sem képesek.

Az elmúlt évek folyamán, de a folyó évben is, az érdekképviselési megállapodásokban arról is gondoskodás történt, hogy a netalán kedvezőtlenebb feltételek mellett előzetesen már szerződött gazdák szerződéseit a termeltető vállalatok pótmegállapodással egészítsék ki és ilyen módon javítsák meg a rosszabb feltételeket, az érdekképviselési megállapodásnak mértékéig.

A közösség érdekeit betartó gazdák részéről azonban egyre erőteljesebben nyer kifejezést az a kívánság, hogy a külön utakon járó és ezzel az összesség érdekeit sértő termelők a jövőben a multhoz hasonló védelemben ne részesüljenek. Ha a közös megállapodás létrejöttét be nem várva, előzetesen, rosszabb feltételek mellett szerződtek volna, úgy annak hátrányait viseljék is.

Erre a körülményre külön is felhívjuk a figyelmet, mert ha a fentebbi gazdakívánság a jövő évi érdekképviselési megállapodásokban érvényesülni fog, a külön utakon járó gazdák érzékeny károsodása elkerülhetetlen lesz.

Az idei évre — tehát az 1936-os termelési időnyre — nézve az érdekképviselési megállapodások létesítését célzó tárgyalások — mint máskor is — még az ősz folyamán indultak meg és december-február hónapok folyamán nyertek befejezést.

A szerződési feltételek esetről-esetre a legszélesebb körben tétettek közhírré: napilapokban, szaklapokban és valamennyi esetben a rádió útján is.

Az ipari növények közül: a cukorgyártási célokra termelt cukorrépára, a fonalas növények közül: a kenderre és a rostlenre, az olajos magvak közül: az olajlenmagra és a ricinusmagra, a vetőmagféleségek közül: a cukorrépamagra, a borsóra, valamint különböző egyéb zöldség- és virágmagfélék szerződéses alapon folyó termelésének feltételeire nézve jöttek létre érdekképviselési megállapodások.

A cukorrépára nézve a *Magyar Cukorrépatermelők Országos Szövetsége* (Budapest, IX., Köztelek-u. 8. sz.) és a *Magyar Cukorgyárak Országos Egyesülete* között létrejött megállapodás két évre: az 1936-os és az 1937-es termelési évekre szól. A feltételek azonosak a múlt évvel. Csupán egy pontra nézve történt

változás. A gyárak mindkét évben 5—5%-kal, azaz 400.000—400.000 mázsával több répát vesznek át az előző évi megállapodásban foglalt mennyiséggel szemben. A cukorrépatermelés növekedése azonban új termelőknek bekapcsolására lehetőséget nem nyújt. Ez a többlet ugyanis csupán a gyárak eddigi termelői javára szolgál kárpótlásul az 1935. évi aszályos időjárás következtében előállott termés kiesésért, mely — mint emlékezetes — körülbelül 800.000 mázsát tett ki.

A *fonalas növényekre és az olajos magvakra* nézve létesült érdekviseleti megállapodásokat — az érdekelt gyári érdekeltségekkel, a Mezőgazdasági Kamarák által kiküldött gazdatagokkal kiegészített — *Ipari Növénytermelési Bizottság (Budapest, V., Tisza István-u. 6. sz.)* kötötte meg.

Vessünk egy pillantást ezekre a megállapodásokra külön-külön.

Az *olajlenmag* szerződéses termeltetését mind a hazai, mind a külföldi gyárak részére ebben az évben is az *Országos Központi Hitel-szövetkezet* kötelékébe tartozó *Olajmagértékesítő Szövetkezet* bonyolítja le. Az átvételi ár mázsánként 1 pengővel emelkedett és pedig 27 pengőről 28 pengőre. Az olajpogácsát pedig a termelők az előző évi 9 pengő helyett 7 pengő kedvezményes áron kapják vissza.

A *ricinusmag* szerződéses termeltetésére nézve az eddigi egy termeltető üzem helyett, a ricinusgyártásra időközben berendezkedett összes üzemekkel — összesen négy gyárral — létesített érdekviseleti megállapodás. Ezek 4000 kat. hold terjedelemig kötnek szerződéseket. Az átvételi ár az előző évi 28 pengőről 32 pengőre emelkedett, a gazdaság feladóállomásán számítva.

A *kenderre* nézve a megállapodás a kikészítésbe újabban bekapcsolódott két gyár figyelembevételével összesen hat vállalattal kötött meg. A szerződéses termeltetés terjedelme közel 30%-kal növekedett. Az alapár kóró-mázsánként 5 pengő 10 fillér helyett 5 pengő 60 fillérben állapított meg. Az alapárhoz csatlakozó árkiegészítő hozzájárulás kulcsa is kedvezőbben nyert megállapítást. Emellett az úgynevezett felestermeltetésben való részvétel feltételei is változatlanul fenn tartattak.

A *rostlen* termeltetése tekintetében a megállapodás a folyó idényben is a termeltetésben változatlanul résztvevő négy gyárral kötött meg. A termeltetés terjedelme a múlt évi 4400 kat. holdról 5000 kat. holdra emelkedik. Az átvételi árak pedig mintegy 10%-kal magasabbak a tavalyinál.

Mind az olajosmagvakra, mind a fonalasnövényekre vonatkozó megállapodások betartásáról az *Ipari Növénytermelési Bizottság* mellett működő: *Len-, Kender- és Egyéb Ipari-Növénytermelők Szövetkezete (Budapest, V., Tisza István-u. 6. sz.)* gondoskodik.

Tehát, ha valaki valamelyik termeltetésbe bekapcsolódni kíván, aki termeltető vállalat iránt érdeklődik, vagy akinek a szerződés kötés tekintetében bármiféle kételye volna, útbaigazításért, tanácsért legcélszerűbben ehhez a szövetkezethez fordulhat. Tudni kell ugyanis, hogy a Len-, Kender- és Egyéb Ipari-Növénytermelők Szövetkezete

semmiféle üzletszerű tevékenységet nem folytat. Kizárólag érdek-képviselési szolgálatot lát el.

A *cukorrépmagra* nézve a megállapodást ebben az évben is az *Országos Magyar Gazdasági Egyesület* (Budapest, IX., Köztelek-u. 8. sz.) növénytermelési szakosztálya részéről kiküldött gazdabizottság az előző évvel azonos feltételek mellett kötötte meg a termeltető vállalatokkal.

A szerződéses alapon termelt vetőmagvak közül legnagyobb jelentősége a *borsó* termelésének van. Fontos szerepét mutatja a gazdaközönség részéről jelentkező széleskörű érdeklődés. A termeltetési feltételeknek a gazdára is méltányos és igazságos rendezését főként két körülmény nehezíti meg. A termeltető vállalatok túlnyomórésztben külföldi cégek részére folytatják a termeltetést. Tehát csak olyan mértékben köthetnek szerződést a gazdával, amily mértékben a külföldi — leginkább angol — cégektől maguk is megbízást bírnak szerezni. A másik nehézség az, hogy az utolsó évek tapasztalata szerint sokkal több gazda kíván szerződéshez jutni, mint amennyi megbízás külföldről megszerezhető. Olyan gazdaság viszont kevés van, amely közvetlenül is képes külföldi megbízást szerezni. Egyesek olyan módon igyekeznek megbízást szerezni, hogy aláínálják az árakat. Ezzel rontják a termeltető vállalatok helyzetét, de károsítják az ország egyetemes gazdasági érdekeit is. Gazdaszemmel nézve, mégse lehet rossz néven venni a külföldön közvetlen szerződést kereső gazdaktól az aláínálást, ha alacsonyabb árak mellett is lényegesen jobban járnak, mintha belföldi termeltető vállalattal szerződnek.

A termeltető vállalatoknak be kell látniok, hogy a közvetlenül külföldi termelőkkel kapcsolatot kereső gazdaságok táborának további növekedését csak úgy ellensúlyozhatják, ha a maguk haszonrészét szűkítik, azaz más szóval: a termelési szerződéseikben jobb árakat biztosítanak a gazdaközönségnek. Éppen ilyen módon biztosítják tisztítótelepeik jobb kihasználását. Elejét veszik annak, hogy a közvetlen szerződések növekedésével a magyar termelésű vetőmagvak tisztítótelepeik elkerülésével kerüljenek — hova-tovább nagyobb mértékben — a nyugati államokba.

A folyó évre az érdek-képviselési megállapodás a fentebbi szempontok méltányos összeegyeztetésével létesült, a gazdák képviselésében az *Országos Mezőgazdasági Kamara*, a termeltető vállalatok nevében a *Magyar Magyarkereskedők Országos Egyesülete* között.

A megállapodás értelmében a termeltető cégek a nem kézzel változtatott, de legalább 95% tisztaságú és a tiszta árura vonatkoztatottan legalább 90% csiraképességű borsóért mázsáankint 23 pengő 50 fillért fizetnek a termeltető cégek telepének vasútállomására szállított áruért; a tavalyi 18 pengős, illetve a földművelésügyi minisztérium közbe lépése folytán utólagosan 22 pengőre felemelt borsóárakkal szemben.

Ennek ellenében a külföldi megbízók számára közvetlenül termelő gazdáknak is kötelezettséget kellett vállalniok arra, hogy 33 angol shillingnél alacsonyabb áron közvetlen szerződéseket kötni nem fognak.

A folyó évi január 12-e előtt már ilyen közvetlen szerződést megkötött gazdákra nézve bizonyos kivételek is megállapítottak.

Az ilyen kivételek közelebbi körülményeire vonatkozó felvilágosításért az *Országos Mezőgazdasági Kamara*-hoz (Budapest, V., Szabadság-tér 10. sz.) kell fordulni.

Az egyéb kerti-, zöldség- és virágmagvak szerződéses termelésénél az átvételi árak már nem határoltattak körül ilyen pontosan. A megállapodást létesítő felek csupán minimális termelői árakban állapodtak meg 21 magfélesegre nézve. Megállapodtak ezenkívül 27 gyakrabban termelt magfélesegnél abban a tekintetben is, hogy a termelési szerződésekben milyen csiraképeségi értékek köttessenek ki.

A különböző magfélesek minimális árai, valamint az egyes magvak csiraképeségének határértékei tekintetében az egyes *Kerületi Mezőgazdasági Kamarák*, vagy az *Országos Mezőgazdasági Kamara* szolgálnak tájékoztatással minden hozzájuk forduló gazdának.

Az ennek az előadásnak céljaira rendelkezésre álló időhöz mért terjedelemben, a fentebbiekben kívántunk képet adni az idei termelési megállapodások feltételeiről, melyek az őszi és a tél folyamán folytatott — gyakran hosszas és elhúzódó — tárgyalások után születtek meg.

Ha összehasonlítjuk az eredményeket az előző évek eredményeivel, megállapíthatjuk, hogy a különböző gazdabizottságok jó munkát végeztek. Sok nehézséggel birkózva, gyakran egyes érdekeltségek szívós ellenállását kellett leküzdeniök.

A gazdasági érdekek és érdekcsoportok örökös harcában eredményeket csak úgy érthettek el, hogy sohasem tévesztették szem elől a mezőgazdasági termelésünk egyetemes és a nemzeti termelés magasabb érdekeit.